

Uloge profesora Boškovića u povijesti Sveučilišta u Paviji

Almum Studium Papiense: *Storia dell'Università di Pavia, Volume 2: Dall'età austriaca alla nuova Italia*, Tomo I: *L'età austriaca e napoleonica*, a cura di Dario Mantovani (Milano: Cisalpino, 2015), 696 pp.

Maria Gigliola di Renzo Villata, »1740–1764: Un declino inarrestibile? Il senato milanese 'recalcitrante' tra misure riformistiche di ripiego e modesti segni di rinnovamento dell'Ateneo pavese«, pp. 63–82; bez uputnice na Boškovića.

Maria Gigliola di Renzo Villata, »1765–1781: Gli anni decisivi per la riforma – dall'incubazione ai risultati«, pp. 83–114; usput o Boškoviću na p. 104.

Alessandra Ferraresi e Lucio Fregonese, »La Facoltà di filosofia«, pp. 301–348; o Boškovićevim predavanjima iz algebre i trigonometrije 1768. godine na p. 302; o prijedlogu kancelara Kaunitza da Bošković ujesen 1769. godine prijede iz Pavije u Milano da bi predavao primijenjenu matematiku na p. 304; o Boškovićevim profesorskim zaduženjima i plaći na p. 315; o prijedlogu da Bošković 1785. ponovo počne predavati primijenjenu matematiku u Paviji na pp. 328–329.

Luca Guzzardi, »Ruggiero Giuseppe Boscovich«, pp. 349–352.

Agnese Mandrino e Agnese Visconti, »L'Osservatorio astronomico di Brera nella Legge sui piani di studi e di disciplina per le Università nazionali (31 ottobre 1803): Il Regolamento di Barnaba Oriani«, pp. 519–522; uz Boškovićev *Regolamento* za Breru iz 1772. godine na p. 519.

Riccardo Rosso, »Analisi e probabilità a Pavia: Fontana, Brunacci e Bordoni«, pp. 649–654; o Boškovićevoj statističkoj metodi na pp. 652–653.

Uz 650. obljetnicu osnutka Sveučilišta u Paviji 1361–2011. pokrenuo je *Centro per la storia della Università di Pavia*, na čelu s ravnateljem Dariom Mantovanijem, profesorom rimskoga prava, višesveščano izdanje *Almum Studium Papiense* – povijest Sveučilišta u Paviji u enciklopedijskom formatu. Austrijsko i Napoleonovo doba, talijansko 'dugo osamnaesto stoljeće', obrađeno je u svesku koji je označen s »Volume 2, Tomo I«, moglo bi se radi boljega razumijevanja reći: u prvom svesku drugoga dijela ove monumentalne povijesti.

Tekstovi u svesku razvrstani su po značaju: uz uvodne studije zasebnim, kraćim prinosima obrađene su: ustanove (*istituzioni*), osobnosti (*personaggi*), dokumenti (*documenti*) i mjesta (*luoghi*).

Kako je u tako ambiciozno zamišljenom projektu obrađena Boškovićeve četverogodišnja profesura 1764–1769. na tom Sveučilištu, dosad najbolje obrađena u monografiji Luciana Agnesa?¹ U nedostatku imenskoga kazala, koje je inače nužno u djelima ovakve vrste, traga sam za Boškovićem prvo po kazalu, a potom po poglavljima ove pozamašne knjige: ondje gdje sam očekivao da će biti obrađen ili gdje sam to priželjkivao. U ovom ću se prikazu usredotočiti na šest poglavlja koja obrađuju ili bar dijelom zahvaćaju austrijsko doba u povijesti toga lombardskoga sveučilišta, a upućuju na dodirne točke između sveučilišne povijesti i Boškovićeve biobibliografije.

Guzzardijev portret profesora Boškovića

Osamnaesto stoljeće u ovoj je sveučilišnoj povjesnici obrađeno s pomoću 21 portreta, ponajviše uglednih profesora u Paviji, ali ne samo njih. Među njima je dakako i Boškovićev portret iz pera Luce Guzzardija. Uz Boškovića tu su matematičari: Boškovićev redovnički subrat Gerolamo Saccheri i pijarist Gregorio Fontana, Boškovićev nasljednik na matematičkoj katedri u Paviji, potom Boškovićeve suvremenici: prirodoslovac Lazzaro Spallanzani i pravnik Cesare Beccaria, pa četiri liječnika: Giovanni Alessandro Brambilla, Giambattista Borsieri, Luigi Sacco i Agostino Bassi, čak i jedan znameniti sveučilištarac Carlo Goldoni, ali začudo ne fizičar Alessandro Volta i liječnik Antonio Scarpa, što je teško razumjeti. Ako su i obrađeni u uvodnim studijama kao stožerne ličnosti za razvoj fizike i medicine na pripadnim fakultetima, ako su u zasebnim oglecima obrađeni Voltina baterija, prijepor Volta-Galvani, Voltin mauzolej ili Scarpina ladanjska kuća, ipak je u ovakvoj povijesti, tako mislim, bilo nužno uvrstiti njihove portrete s podrobnim opisom njihove profesure i znanstvene djelatnosti u Paviji.

Guzzardi ocrta Boškovićevo djelo iz dvije perspektive: unutar prve skicira kratku Boškovićevu biografiju, s naglaskom na školovanje, znanstvenu produkciju tijekom profesure u Rimskom kolegiju i remek-djelo *Theoria philosophiae naturalis*, a unutar druge, koja nas više zanima, nudi opis Boškovićeve profesure u Paviji. Prvi nadnevak koji izravno povezuje Boškovića i Paviju, 22. studenoga 1763, otprije poznat, upućuje na odluku milanskoga senata da imenuje isusovca Boškovića profesorom matematike na tri godine s iznimno visokom godišnjom plaćom od 4.500 lira. S oslonom na objavljenu Boškovi-

¹ Luciano Agnes, *Ruggero Giuseppe Boscovich: un professore gesuita all'Università di Pavia (1764–1768)* (Milano: Cisalpino, 2006), u poglavlju »Boscovich professore di Matematica a Pavia«, pp. 45–95.

Nadalje u bilješkama: Agnes, »Boscovich professore di Matematica a Pavia« (2006).

ćevu korespondenciju s mladim plemićem Giovanom Stefanom Contijem iz Luce, Guzzardi zapaža kako je Bošković prihvatio to imenovanje, zapisujući i rečenicu iz Boškovićeve pisma Contiju 3. prosinca 1763:

»Okolnosti su bile takve da o. general [iskusovaca Lorenzo Rici] nije mogao reći ne, a ja se nisam htio oprijeti.«²

Na temelju korespondencije s Contijem Guzzardi smješta početak Boškovićevih predavanja u Paviji »između 30. travnja i 7. svibnja« 1764. godine (p. 350).

Boškovićevu znanstvenu produkciju u Paviji Guzzardi prikazuje po disciplinama, ali, začudo, u jednoj jedinoj rečenici. Najprije ističe doprinose iz optike:

»Korespondencija s Contijem i djela napisana u Paviji dokumentiraju Boškovićev rad u području praktične optike (osobito u konstrukciji akromatičnih objekтива), <...>«.³

Potom upozorava na Boškovićev interes za opažalačku astronomiju, potaknut prije svega njegovim zauzimanjem i projektom za izgradnju zvjezdarnice u Breri uz vlastito novčano sudjelovanje, a popis zaključuje dvjema ekspertizama iz 1765. godine: hidrotehničkom *Memoria sopra il porto di Rimini* i statičkom *Sentimento sulla solidità della nuova guglia del Duomo di Milano* (p. 351).

Takvim je opisom čitatelj uskraćen za spoznaje o cjelini Boškovićeve znanstvene produkcije za vrijeme profesure u Paviji. Guzzardi ne bi pogriješio da je nabrojio sva objavljena djela, kako ona iz praktične optike, objavljena u Beču i Bologni, tako i njegov članak iz hidrodinamike u Lecchijevu djelu *Idrostatica esaminata* (1765) i dva matematička članka u Luinovu djelu *Delle progressioni e serie* (1767). Guzzardi također ne bi pogriješio da je uputio i na rukopis *Breve memoria sul lotto di Roma* (1765), koji je Elisabeth Hill spomenula već 1961. godine, kao i Luciano Agnes u svojoj monografiji 2006. godine, a na te se Boškovićeve biografije Guzzardi inače poziva. Time bi ujedno popisao discipline u kojima se Bošković iskazao u razdoblju 1764–1769. Uz potpunu bibliografiju Boškovićevih radova tiskanih za kratke profesure u Paviji Guzzardi bi mogao izreći i vrijednosni stav o znanstvenom značenju Boškovićeve profesure u Paviji, a taj je stav izostao.

U svom članku Guzzardi upozorava i na četiri arhivska dokumenta koji svjedoče o Boškovićevim reformatorskim nastojanjima da se unaprijedi sveučilišna nastava matematike u Paviji. Prvi je *Parere del P. Boscovich Lettore di Matematica*, sačuvan u Archivio di Stato u Paviji, a objavio ga je Luciano

² Luca Guzzardi, »Ruggiero Giuseppe Boscovich«, pp. 349–352, na p. 350, u bilješki 8.

³ Guzzardi, »Ruggiero Giuseppe Boscovich«, p. 350.

Agnes 2006. godine.⁴ Ostala tri sačuvana su u Archivio di Stato u Milanu: *Piano scientifico del P. Ruggiero Giuseppe Boscovich della Compagnia di Gesù per le Matematiche, Riflessioni correlative al piano del P. Boscovich* i *De libris, qui desiderantur pro classe Mathematica Universitatis Ticinensis* (p. 351). Ta tri milanska autografa ponajbolje govore o sveučilišnim prilikama u kojima je Bošković djelovao u Paviji: nakon što se više od dva desetljeća služio iznimno bogatom knjižnicom Rimskoga kolegija, u Paviji je, u nedostatku javne knjižnice, morao sastaviti opsežan popis matematičkih djela od antičkih klasika do suvremenika koja treba nabaviti za potrebe nastave, predlagati da se osigura dvorana za fizički laboratorij, predlagati, i to bez uspjeha, da se pokrene časopis reformiranoga sveučilišta *Atti della Università*. Dok je djelovao u Rimskom kolegiju, koristio je više kanala za redovito objavljivanje svojih rasprava, a u Paviji nije imao matični časopis u kojem bi objavljivao pa se morao snalaziti i objavljivati u drugim znanstvenim središtima od Beča do Bologne, kao i objavljivati članke u djelima drugih autora (Lecchi, Luino).

Na još jedan dokument, također sačuvan u milanskom arhivu, upozoruje samo snimka i pripadna legenda: *Progetto di una Scuola di Geodesia*, objavljen još u *Rešetarovu zborniku* (1931).⁵ Guzzardijev portret profesora Boškovića popraćen je sa sedam likovnih priloga. Uz portret Snježane Božić, darovan Sveučilištu 2004. godine i danas izložen u *Museo per la storia dell'Università* u Paviji, uvršten je i reljef Boškovićeve glave iz dvorane za promaknuća u Voltinu dvorištu – nov, dosad nezabilježen prinos Boškovićevoj ikonografiji (p. 349), naslovnica Boškovićeve *Teorije* iz sveučilišne knjižnice, prva stranica Boškovićeve rukopisa *De libris*, isplata plaće za četvrti kvartal 1769. godine, ali za profesuru u Milanu (p. 352)! Likovni prilog zaključuje snimak pročelja crkve Santa Maria Podone, negdašnje župne crkve za središte Milana, u kojoj je Bošković bio pokopan.

Matematico pagatissimo iz perspektive sveučilišne reforme

Institucionalne promjene na Sveučilištu u Paviji za vladavine carice Marije Terezije obradila je povjesničarka prava Maria Gigliola di Renzo Villata u dvama uvodima. Prvi prikazuje razdoblje 1740–1764. s kolebanjima milanskoga senata »između reformističkih mjera i umjerenih znakova obnove pavijjskoga ateneja«, a drugi obrađuje razdoblje 1765–1781, »godine odlučne

⁴ Agnes, »Boscovich professore di Matematica a Pavia« (2006), pp. 71–75.

⁵ Vladimir Varićak, »Boškovićeve osnova za geodetsku školu u Milanu«, u: Vladimir Čorović et al. (ur.), *Rešetarov zbornik: Iz dubrovačke prošlosti* (Dubrovnik: Naklada knjižare »Jadran«, 1931), pp. 321–322.

za reformu – od inkubacije do rezultata«.⁶ Boškovićeve kratka profesura u Paviji (1764–1769) počinje one godine kad završava prvo razdoblje, a proteže se u prve tri godine drugoga razdoblja prema autoričinoj periodizaciji. Dakle, Boškovićeve profesura pripada razdoblju reformskoga zamaha. Ali, može li se u tim uvodima zapaziti Boškovićeve uloga u sveučilišnoj reformi?

U prvoj uvodnoj studiji, koja se zaključuje 1764. godinom, samo se tri podatka odnose na kraj toga razdoblja. Prvi je smješten unutar likovnoga priloga: na p. 76 priložen je snimak odluke od 5. listopada 1763. kojom je milanski Senat ustanovio, a carica Marija Terezija odobrila novu razdiobu profesorskih stolica između dvaju učilišta: *Scuole Palatine* u Milanu i *Regia Università di Pavia*; na popisu koji je pripao Paviji predviđeno je devet katedara: prve dvije za teologiju, treća za krivično pravo, četvrta za kanonsko pravo, peta i šesta za medicinu, sedma za botaniku, osma za logiku i metafiziku, a deveta za matematiku. Drugi je također dio likovnoga priloga – *Tabulae lectorum* za 1764. godinu (p. 79), ali je prikazan tek dio te važne tiskovine koji prikazuje kako su popunjene katedre iz prava. Treći podatak, uvršten u tekst na p. 82, upućuje na početak profesure pravnika Lorenza Scagliosija 9. lipnja 1764. Zašto dolikuje zabilježiti početak profesure samo za profesora prava kad te godine započinje s radom cijela nova zbornica, u kojoj je Bošković najistaknutije ime? Samo zato jer je autorica povjesničarka prava? Ukratko, u tom prvom uvodu Bošković nije spomenut!

Prvih dvadeset stranica drugoga uvoda (pp. 83–104) Maria Gigliola di Renzo Villata posvetila je reformskim previranjima na Sveučilištu do 1769. godine: potrazi za novim modelom u organizaciju nastave i obrani od preseljenja u Milano. Pritom je upozorila na mnoge prinose koji su do izvedbene razine opisivali buduće stanje Sveučilišta, ali, nažalost, ne i na Boškovićeve autografe, koje spominje Guzzardi, a bili su napisani u istu svrhu, tj. s reformskim nadahnućem. Ipak, jednom je, i to pri opisu profesorske zbornice u Paviji 1769. godine, spomenula Boškovića – uz karakterizaciju »vrlo dobro plaćeni matematičar« (*matematico pagatissimo*, p. 104). Istina, Bošković je dobivao četiri, nekad i pet puta veću plaću od nekih istaknutih profesora prava na istom sveučilištu. Uz karakterizaciju *matematico pagatissimo*, koja se odnosi na Paviju 1769. godine, treba upozoriti: od jeseni 1769. Bošković je *Lettore Palatino*, profesor na učilištu *Scuole Palatine* u Milanu, gdje predaje astronomiju i optiku, kako jasno piše na snimci potvrde o ispati, objavljenj na p. 352 u toj istoj knjizi.

⁶ Maria Gigliola di Renzo Villata, »1740–1764: Un declino inarrestibile? Il senato milanese 'recalcitrante' tra misure riformistiche di ripiego e modesti segni di rinnovamento dell'Ateneo pavese«, pp. 63–82; Maria Gigliola di Renzo Villata, »1765–1781: Gli anni decisivi per la riforma – dall'incubazione ai risultati«, pp. 83–114.

Bošković na Filozofskom fakultetu

U prikazu djelovanja Filozofskoga fakulteta Alessandra Ferraresi i Lucio Fregonese kreću od 1768. godine, posljednje kad je Bošković bio profesorom u Paviji.⁷ Da bi točno rekonstruirali promjene, oni se dakako oslanjaju na dokumente, pa tako i na raspored predavanja na Sveučilištu za 1768. godinu, iz čije snimke čitatelj može doznati da je Bošković te godine »treću jutarnju uru« predavao predmet *De elementis algebrae et de trigonometria*.⁸ Tako nam autori otkrivaju s kojim je predmetom Bošković zaključio svoja predavanja na Sveučilištu u Paviji.

Druga prigoda da se u istom kontekstu spomene Bošković pružila se pri analizi reformskoga prijedloga *Piano scientifico* iz rujna 1768. godine, koji je predviđao osam katedara na studiju filozofije, od toga tri za matematiku: prvu za elementarnu geometriju i trigonometriju, drugu za algebru i višu geometriju, a treću za primijenjene matematike, a stupio je na snagu 1773. s bitno izmijenjenim obilježjima. Autorski dvojac upozorava na intervenciju austrijskoga kancelara Kaunitza, koji lombardskom ministru punomoćniku Firmianu 15. svibnja 1769. sugerira, pokazalo se nalaže, da se katedre iz primijenjene matematike osnuju samo u Milanu, tj. da Bošković prijeđe predavati na *Scuole Palatine*, gdje bi djelovale dvije katedre za primijenjenu matematiku, jedna za Boškovića, a druga za Frisija:

»Primijenjenu matematiku dosad je na Sveučilištu u Paviji predavao o. Bošković, ali s obzirom na manjak slušača i nedostatak instrumenata ne s plodom koji bi odgovarao glasu toga slavnoga profesora. <...> Prema ovom planu o. Bošković prešao bi iz Pavije u glavni grad [Milano], gdje postoji lijepa zvjezdarnica da bi pisao [= objavljivao] astronomske Efemeride, a ne da, kao dosad, ostane gotovo izgubljen za državu od koje prima sjajan dohodak.«⁹

Kancelar carice Marije Terezije bio je do u tančine upoznat s okolnostima i uvjetima Boškovićeve profesure u Paviji, kao i s njegovom podijeljenosti između profesorskih obveza u Paviji i punog pogona zvjezdarnice u Milanu te je predložio rješenje koje je Dubrovčaninu posve odgovaralo ili za kojim je žudio.

Lucio Fregonese upozorio je i na jedno Boškovićevo pismo vlastima s nadnevkom 15. lipnja 1768. kojim je Dubrovčanin tražio da bude oslobođen

⁷ Alessandra Ferraresi e Lucio Fregonese, »La Facoltà di filosofia«, pp. 301–348.

⁸ Vidi snimku dokumenta u: Alessandra Ferraresi e Lucio Fregonese, »La Facoltà di filosofia«, p. 302; također i u tablici na istoj stranici.

⁹ Alessandra Ferraresi e Lucio Fregonese, »La Facoltà di filosofia«, p. 304, u bilješci 12; vidi i na p. 315.

javnih predavanja zbog bolesti:

»Sveučilište je sada napušteno zbog odlaska ‘kolegijalaca’, <...> Polovica mojih javnih slušača, koji su mladi inženjeri, nastavlja slušati domaća predavanja, zato ja držim školu iz kreveta svaki dan, čak i kad su praznici.«¹⁰

I u ovom uvodniku završna riječ pripada jednom likovnom prilogu. Na snimci je početak dokumenta *Cattedre* iz 1785. godine, s prijedlozima kako popuniti katedru za primijenjenu matematiku, koja je ispražnjena smrću Paola Frisija, a trebalo bi je prenijeti iz Milana u Paviju da bude unutar učilišta *Scuola degl’Ingegneri*. Prvi prijedlog za njezino popunjenje glasi:

»Abate Boscovick nel supposto, ch’ Egli voglia applicarvi, come da tal’ uno si dice.«,¹¹

a potom slijede dva Boškovićeva znanca: Francesco Luino, profesor eksperimentalne fizike u Comu, i Gregorio Fontana, profesor geometrije i fizike u Mantovi.

Unutar likovnoga priloga uz ovaj uvodnik objavljena je i naslovnica elogija što ga je Francesco Ricca napisao u Boškovićevu čast i objavio u Milanu 1789. godine.

Bošković vs. Oriani

Napokon, Bošković se ‘probio’ i u dio sveska koji obrađuje Napoleonovo doba. Prvi prinos odnosi se na 1803. godinu i *Regolamento* koji je sastavio astronom Barnaba Oriani za zvjezdarnicu u Breri, nakon što je ta zvjezdarnica proglašenjem zakona od 4. rujna 1802. ušla u sastav Sveučilišta u Paviji.¹² Pružila se dakle prilika podsjetiti da Orianijev *Regolamento* ima slavnoga prethodnika u Boškovićevu pravilniku iz 1772. godine, a koji se i danas čuva u *Archivio storico dell’Osservatorio astronomico di Brera*, dakle na mjestu svoga nastanka (p. 519).

¹⁰ Lucio Fregonese, »La Facoltà di filosofia«, p. 315.

¹¹ Alessandra Ferraresi, »La Facoltà di filosofia«, snimka dokumenta na p. 329, pripadna legenda na p. 328. Transkribirao Ivica Martinović.

¹² Agnese Mandrino e Agnese Visconti, »L’Osservatorio astronomico di Brera nella Legge sui piani di studi e di disciplina per le Università nazionali (31 ottobre 1803): Il Regolamento di Barnaba Oriani«, pp. 519–522.

Razvoj matematičke analize i teorije vjerojatnosti u Paviji – bez Boškovića?

Drugi prinos, ujedno posljednji u knjizi, u kojem Riccardo Rosso obrađuje razvoj matematičke analize i teorije vjerojatnosti na Sveučilištu u Paviji tako da portretira tri matematičara,¹³ izlazi daleko izvan vremenskoga okvira Napoleonova doba u Lombardiji, jer započinje s doprinosima pijarista Gregorija Fontane, koji je 1769. godine nasljedio Boškovića na matematičkoj katedri u Paviji. Rosso izrijekom zapisuje da obrađuje razdoblje druge polovice 18. stoljeća i prve polovice 19. stoljeća, a u stvari se ograničuje samo na odabrana djela Gregorija Fontane, Vincenza Brunaccija i Antonija Bordonija, objavljena od 1771. do 1843. Autor čak ne bilježi razdoblja kad je spomenuti trolist predavao matematiku u Paviji. U potpoglavlju o razvoju računa vjerojatnosti Rosso prvo upućuje na utjecajni prijevod klasičnoga de Moivreova djela *La dottrina degli azzardi* (1771), plod Fontanine suradnje s Robertom Gaetom, te na Fontaninu *Dissertazione* o teoriji pogrešaka u eksperimentalnoj fizici, privezanu uz prijevod *Compendio di un 'corso di lezioni di Fisica sperimentale del Sig. Giorgio Atwood* (1781).

Ali se tom prilikom spominje i Boškovićeve doprinosa teoriji pogrešaka – »metode, kojom se kasnije služio Laplace i citirao je Gauss«, i to prije Fontane.¹⁴ Rosso također zapaža da Fontana nije citirao Boškovića u svojim probabilističkim radovima (p. 653), ali i on sâm propušta uputiti na Boškovićeve rukopise o probabilističkim temama, premda se izrijekom oslanja na Sheyninov engleski članak iz 1973. godine. To se prije svega odnosi na Boškovićeve spis o rimskoj tomboli, koji i jest napisan 1765. godine, dakle tijekom Boškovićeve profesure u Paviji.

Boškovićeve uloge na Sveučilištu u Paviji

Stari i novi podaci o Ruđeru Boškoviću, razasuti po poglavljima i u likovnim prilogima povjesnice Sveučilišta u Paviji pod austrijskom upravom, upozoravaju na ključne uloge koje je Bošković imao u sveučilišnom životu za svoje kratkotrajne, četverogodišnje profesure u tom lombardskom gradiću. Neke od tih uloga u glavnim su crtama obrađene, neke tek natuknute. Premda se pri ocjeni sveučilišne monografije ne očekuje takav sintetički uvid, ovdje

¹³ Riccardo Rosso, »Analisi e probabilità a Pavia: Fontana, Brunacci e Bordonni«, pp. 649–654.

Nadalje u bilješkama: Rosso, »Analisi e probabilità a Pavia«.

¹⁴ Rosso, »Analisi e probabilità a Pavia«, pp. 652–653.

ću upravo to učiniti: istaknuti njegove uloge, kako bih želio da je učinjeno u sveučilišnoj povijesti *Almum Studium Papiense*.

Tijekom svoje profesure iz matematike na Sveučilištu u Paviji (1764–1769), Ruđer Bošković bio je:

1. član sveučilišne zbornice s devet katedara, obnovljene odlukom Milanskoga senata 3. listopada 1763, ujedno i najbolje plaćeni profesor u prvoj zbornici obnovljenoga Sveučilišta u Paviji sa 14 članova;
2. sveučilišni reformator, o čem svjedoče četiri sačuvana dokumenta, od kojih je jedan i objavljen;
3. predavač kolegijā iz više geometrije, algebre i trigonometrije, premda ponekad i poduže, primjerice 1765. i 1768. godine, nije držao javna predavanja bilo dok je pokušavao izliječiti ranu na nozi (tromboflebitis) bilo dok je bolovao od iste rane; stoga je ponekad pribjegnuo i predavanjima »iz kreveta«;
4. utemeljitelj zvjezdarnice u Breri, na temelju vlastita projekta i uz vlastito novčano sudjelovanje pri nabavi instrumenata;
5. plodan znanstvenik koji je u razdoblju 1764–1768. objavljivao iz različitih disciplina: praktične optike, hidrodinamike, matematike, hidrotehnike i građevinske statike, a za kardinala Lantea, Papina ministra gospodarstva, 1765. godine napisao i spis o rimskoj tomboli koji zadire u područja teorije vjerojatnosti i teorije igara; po opsegu i raznovrsnosti njegova znanstvena produkcija u Paviji ne zaostaje za opsegom i raznovrсноšću rimske produkcije.

Ivica Martinović